PART-A

प्रश्न १. खालील प्रश्नासाठी योग्य पर्याय निवडा.

१. जगाच्या एकूण भूभागापैकी किती टक्के भूभाग भारताने व्यापलेला आहे?

अ. ३.४२ ब. ३.२० **क. २.४२** ड. ३.६०

२. भारताचे स्थान खालीलपैकी कोणते आहे ?

अ. दक्षिण-पूर्व गोलार्ध **ब. उत्तर-पूर्व गोलार्ध** क. पश्चिम गोलार्ध ड. दक्षिण गोलार्ध

३. भारतातील सर्वात प्राचीन वलीपर्वत कोणता आहे ?

अ. निलगिरी ब. सहयाद्री क. विंध्य **ड. अरवली**

४. भारताची भूसीमा किमी लांबीची आहे?

अ. **१५२००** ब. ७५०० क. ६१०० ड. १२०००

५. भारताची दक्षिण-उत्तर लांबी किती किमी आहे?

अ.२९०० **ब. ३२००** क. ३००० ड. २८००

६. भारताचे सर्वात दक्षिणेकडील टोक कोणत्या नावाने ओळखले जाते?

अ. लक्ष्वद्वीप ब. कन्याकुमारी क. **इंदिरा पोइंट** ड. पोर्ट ब्लेअर

७. भारतात कोणत्या प्रकारचे हवामान आढळते ?

अ. उष्ण ब. शीत क. समशीतोष्ण ड. **मोसमी**

८. भारतातील सर्वात मोठे नदी खोरे कोणते आहे ?

अ. **गंगा** ब. गोदावरी क. ब्रह्मपुत्रा ड. कृष्णा

९. नद्यांच्या खोऱ्यात कोणत्या प्रकारची मृदा आढळते ?

अ. काळी ब. जांभी क. तांबडी **ड. गाळाची**

१०. कोणती वने पानझडी वने म्हणून ओळखली जातात ?

अ. **समशीतोष्ण कटिबंधीय** ब. उष्ण वाळवंटी क.मोसमी ड. खारफुटी

११. भारतातील सर्वात उंच शिखर कोणते?

अ. नंदा देवी ब. माउंट एव्हरेस्ट क.कांचनगंगा **ड. के-२**

१२. पश्चिमवर्ती किनारी प्रदेश व दखखनचे पठार यांना कशाने विलग केले आहे?

अ. आरवली पर्वत **ब. पश्चिम घाट** क.विंध्य पर्वत ड. मिकीर टेकड्या

१३. भारतीय मान्सूनच्या निर्मितीत कोणत्या संकल्पनेच्या अस्तित्वाबाबत साशंकता आहे ?

अ.अल-निनो ब. तिबेटीयन पठार क.जेट प्रवाह ड. पारंपारिक

१४. नैऋत्य मोसमी वाऱ्यापासून भारताच्या कोणत्या किनारी प्रदेशात सर्वाधिक पाऊस पडतो ?

अ.पूर्व किनारा **ब. पश्चिम किनारा** क.उत्तर किनारा ड. यापैकी नाही

१५.गोदावरी नदीचा उगम कोणत्या जिल्ह्यात झाला आहे ?

अ.नाशिक ब. जळगाव क.जालना ड. पुणे

१६. 'दक्षिण गंगा' म्हणून कोणत्या नदीस ओळखले जाते ?

अ.यमुना ब. गंगा **क.गोदावरी** ड. कावेरी

१७.कोणत्या नदीस 'बिहारचे दुखाश्रू' म्हणून ओळखले जाते ?
अ.यमुना ब. गंगा क.गोदावरी **ड. कोसी**

१८.मथुरा हे धार्मिक ठिकाण कोणत्या नदीच्या काठावर वसले आहे ?
अ.गंगा **ब. यमुना** क.सिंधू ड. ब्रह्मपुत्रा

१९.भारतात कोणत्या महिन्यामध्ये आम्रसरी येतात ?
अ.जून-जुलै **ब. एप्रिल-मे** क.सप्टेंबर-ऑक्टोबर ड. डिसेंबर-जानेवारी

२०.भारतात सर्वात जास्त पाऊस कोणत्या ठिकाणी पडतो ?
अ.चेरापुंजी ब. डेहराडून क.भुवनेश्वर **ड. मौसीनराम**

२१.भारतात कोठे मंग्रोव्ह प्रकारचे जंगल आढळते ?
अ.हिमालय ब. पठारी प्रदेश **क.गंगेचे मैदान** ड. पश्चिम किनारपट्टी

२२.भारतीय द्वीपकल्पीय पठारावर कोणती मृदा आढळते ?
अ.काळी मृदा ब. वाळवंटी मृदा क.तांबडी मृदा ड. जांभी मृदा

२३.२०० सेमी पेक्षा जास्त पर्जन्य असणाऱ्या विभागात कोणत्या प्रकारच्या वनस्पती आढळतात ?
अ.सदाहरित ब. पानझडी क.काटेरी ड. सुचीपर्णी

२४.खालीलपैकी कोणती मृदा उत्कृष्ट प्रकारची आहे ?
अ.तांबडी मृदा ब. भाबर मृदा **क.गाळाची मृदा** ड. जांभी मृदा

२५.भारतात कृषी हवामान विभाग किती आहेत ?
अ. १२ ब. १३ क.१४ **ड. १५**

२६.खालीलपैकी कोणते कृषी भूगोलाचे स्वरूप आहे ?
अ. आर्थिक ब. ऐतिहासिक **क.प्रादेशिक** ड. सामाजिक

२७.पर्वत उतारावर कोणत्या प्रकारची शेती केली जाते ?
अ. पायऱ्याची ब. सखोल क.व्यापारी ड. बागायत

२८.खालीलपैकी कोणते सेंद्रिय खत आहे ?
अ. युरिया ब. फोस्पेट **क.शेणखत** ड. सल्फर

२९.भारताचा लोह खनिज उत्पादनात आशियात.... क्रमांक आहे?
अ. पहिला ब. दुसरा क.तिसरा ड. चौथा

३०.भारत सर्वात जास्त लोहखनिजाची निर्यात कोणत्या देशास करतो ?
अ. जपान ब. अमेरिका क.रशिया ड. चीन

३१.अल्युमिनियम हे खनिज .... पासून मिळते?
अ. कोळसा ब. तांबे क. **बॉक्सईट** ड. कथिल

३२. घरगुती इंधन म्हणून वापरला जाणारा कोळसा.... होय?
अ. अन्थ्रासाईट ब. बिटूमिनस क. लिग्नाइट **ड. पीट**

३३. सर्वाधिक कार्बन (९५%) व धूरविरहित ऊर्जा देणारा कोळशाचा प्रकार?
अ. अन्थ्रासाईट ब. बिटूमिनस क. लिग्नाइट ड. पीट

३४. कोळसा खाणीसाठी प्रसिद्ध असलेले पश्चिम बंगालमधील ठिकाण कोणते ?
अ. मोरान ब. कलोल **क. राणीगंज** ड. मिदनापूर

३५. कोळश्याच्या उत्पादनात प्रथम क्रमांकावर असलेले राज्य कोणते ?
अ. ओरिसा ब. पश्चिम बंगाल **क. झारखंड** ड. राजस्थान

३६. भारतातील पहिला तेल शुद्धीकरण कारखाना कोणता ?
अ. फिरोजपुर **ब. दिग्बोई** क. नवागाम ड. कांग्रा

३७. सर्वाधिक नैसर्गिक वायूची निर्मिती करणारे क्षेत्र कोणत्या राज्यात आढळते ?

अ. गुजरात ब. महाराष्ट्र **क. आसाम** ड. उत्तर प्रदेश

३८. भारतातील कोणत्या बंदरातून कोळशाची निर्यात सर्वाधिक केली जाते ?

अ. मार्मागोवा ब. रत्नागिरी **क. हल्दिया** ड. विशाखापट्टणम

३९. लोह – पोलाद व बॉक्साईटची निर्यात भारतातील कोणत्या बंदरातून केली जाते ?

अ. मार्मागोवा ब. रत्नागिरी क. हल्दिया ड. विशाखापट्टणम

४०. पेट्रोलियम उत्पादनात भारतात कोणत्या राज्याचा प्रथम क्रमांक लागतो ?

अ. आसाम ब. बिहार क. तामिळनाडू **ड. गुजरात**

४१. लोहखनिज उत्पादनात भारताचा कितवा क्रमांक लागतो ?

अ. पहिला ब. चौथा **क. सहावा** ड. सातवा

४२. भारतात लोहखनिजाचा कोणता प्रकार प्रामुख्याने आढळून येतो ?

अ. मॅग्नेटाईट **ब. हेमेटाईट** क. सिडेराईट ड. लिमोनाईट

४३. दगडी कोळसा उत्पादनात भारताचा जगात कितवा क्रमांक लागतो?

अ. पहिला ब. दुसरा **क. तिसरा** ड. चौथा

PART-B

१) भारताचा मध्यभागातून कोणते अक्षवृत्त गेलेले आहे .

अ□कर्कवृत्त ब□विषुववृत्त क□मकरवृत्त ड□आर्टिकवृत्त

२□भारत हा कोणत्या गोलार्धात येणारा देश आहे □

अ□उत्तर पश्चिम ब□उत्तर पूर्व क□दक्षिण पश्चिम ड□दक्षिण पूर्व

३□भारताची प्रमाणवेळ कोणत्या रेखावृत्तावरून निश्चित केली जाते □

अ□८०^{0} पूर्व ब□८२ १क्र२^{0} पूर्व क□९०^{0} पूर्व ड□९० १क्र२^{0} पूर्व

४□ भारताचा क्षेत्रफळाच्या बाबतीत जगात कोणता □मांक आहे □

अ□दुसरा ब□चौथा क□सहावा ड□सातवा

५□ भारतातील एकूण घटक राज्यांची संख्या किती आहे □

अ□२९ ब□ ३५ क□३६ ड□३८

६□ भारतातील सर्वात उंच पर्वत शिखर कोणते□

अ□कांचनगंगा ब□के २ क□नंदादेवी ड□धवलगीरी

७□ जगात सर्वात उंचीवरील खिंड कोणती □

अ□झोझीला ब□नथू ला क□खारडुंगला ड□जेलपला

८□ भारतास एकूण किती कि.मी. लांबीचा समुद्रकिनारा लाभला आहे □

अ□७१० ब□१५१५ क□७०१६ ड□७५१६

९□ भारतातील सर्वाधिक पर्जन्याचे ठिकाण कोणते □

अ□महाबळेश्वर ब□अंबोली क□श्रीनगर ड□मोसीनराम

१०□भारतातील सर्वाधिक तापमानाचे ठिकाण कोणते □

अ□नागपूर ब□कानपूर क□बह्मनपूर ड□गंगापूर

११□ भारतातील सर्वात कमी तापमानाचे ठिकाण कोणते□

अ□द्रास ब□सिमला क□दार्जिलींग ड□मनाली

१२□ २०११ च्या जनगणनेनुसार भारताची लोकसंख्या किती आहे □

अ□१०१ कोटी ब□१११ कोटी क□१२१ कोटी ड□१३१ कोटी

१३□ भारत व चीनच्या दरम्यान असलेल्या सिमारेषेस काय म्हणतात□

अ□डयूरांडरेषा ब□मॅकमोहनरेषा क□रॅडक्लीफरेषा ड□यापैकी नाही

१४□भारताच्या मूख्य भूमीशी असलेली जलसीमा किती कि.मी आहे□

अ□५००० ब□६००० क□६१०० ड□६५००

१५□झारखंड या राज्याची निर्मीती कोणत्या राज्याच्या विभाजनातून झालेली आहे□

अ□बिहार ब□प.बंगाल क□ओरिसा ड□मध्यप्रदेश

१६□ भारतातील क्षेत्रफळाने सर्वात मोठे राज्य कोणते□

अ□राजस्थान ब□महाराष्ट्र क□उत्तरप्रदेश ड□बिहार

१७□आज जेथे हिमालय आहे तेथे पुर्वी कोणता समुद्र होता□

अ□भूमध्य समुद्र ब□तांबडा समुद्र क□अरबी समुद्र ड□टिथीस समुद्र

१८□जम्मु श्रीनगर हा राष्ट्रीय महामाग कोणत्या खिंडीतून गेला आहे□

अ□गोलबघर ब□बनिहाल क□बिदील ड□जेलर्प ला

१९□हिमालयाच्या दक्षिणेकडील टेकडयांच्या भागास काय म्हणतात□

अ□ट्रान्स हिमालय ब□विशाल हिमालय क□मध्य हिमालय ड□शिवालीक हिमालय

२०□जगातील सर्वात उंच पर्वत शिखर 'माऊंट एव्हरेस्ट' हे कोणत्या हिमालयश्रेणीत येते?

अ□ पंजाब हिमालय ब□कुमाऊ हिमालय क□नेपाळ हिमालय ड□आसाम हिमालय

२१□ भारत व म्यानमारच्या सीमेवर कोणत्या पर्वतरांगा आहेत□

अ□आराकान व योमा ब□काराकोरम क□हिंदुकुश ड□झास्कर

२२□ भारतातील सर्वात मोठे खा□ी पाण्याचे सरोवर कोणते□

अ□ढेगना ब□खातू क□सांबर ड□दिदवाना

२३□चंबळ व वेटवा नद्या कोणत्या पठारावरून वाहतात□

अ□मारवाड ब□माळवा क□बुंदेलखंड ड□छोटानागपूर

२४□भारतीय द्विपकल्पातील सर्वात मोठे पठार कोणते□

अ□छोटानागपूरचे पठार ब□दख्खनचे पठार क□मारवाडचे पठार ड□माळवा पठार

२५□अरवली पर्वतातील सर्वात उंच पर्वत शिखर कोणते□

अ□गुरू शिखर ब□माऊंट अबू क□देसुरी ड□पिपली

२६□तुंगभद्रा व कावेरी या नद्या कोणत्या पठारावरून वाहतात□

अ□महाराष्ट्र पठार ब□कर्नाटक पठार क□तेलंगण पठार ड□यापैकी नाही

२७□सातपुडा पर्वतातील सर्वात उंच पर्वत शिखर कोणते□

अ□धूपगड ब□अस्तंभा क□पंचमढी ड□अमरकटक

२८□सहयाद्री पर्वतातील सर्वात उंच पर्वत शिखर कोणते□

अ□साल्हेर ब□महाबळेश्वर क□कळसुबाई ड□सप्तशृंगी

२९□पश्चिम घाटातील सर्वात उंच पर्वत शिखर कोणते□

अ□कळसुबाई ब□दोडाबेट्टा क□अनाईमुडी ड□साल्हेर

३०□नागपूर मुंबई लोहमार्ग कोणत्या घाटातून जातो□

अ□बोरघाट ब□कुंभार्ली घाट क□थळ घाट ड□वरंधा घाट

३१□मध्य सहयाद्री व दक्षिण सहयाद्री यांना विभक्त करणारी खिंड कोणती□

अ□पालघाट ब□पसरणी क□वरंधा ड□कुरूळ

३२□निलगीरी पर्वतातील सर्वात उंच पर्वत शिखर कोणते□

अ□मकुरती ब□दोडाबेट्टा क□कुन्नुर ड□उदगमंडलम

३३□गिरिनार पर्वतात कोणत्या प्राण्यांचे जास्त प्रमाणात वास्तव्य आहे□

अ□वाघ ब□सिंह क□हरिण ड□गवा

३४□मलबारचे मैदान म्हणून कोणत्या मैदानास ओळखतात□

अ□कर्नाटक ब□केरळ क□कोकण ड□यापैकी नाही

३५□चिल्का सरोवर कोणत्या राज्यात आहे□

अ□ओरिसा ब□केरळ क□आंध्रप्रदेश ड□तामिळनाडू

३६□आंध्रप्रदेशातील गोदावरी मुखाजवळ कोणते सरोवर आहे□

अ□चिल्का ब□कोलेरू क□पुलीकत ड□वेंबनाड

३७□कवरट्टी हे ठिकाण कोणत्या प्रदेशाची राजधानी आहे□

अ□अंदमान निकोबार ब□पाँडिचेरी क□लक्षद्विप ड□दीव व दमण

३८□मान्सून ही संज्ञा कोणत्या शब्दापासून बनली आहे□

अ□ग्रीक ब□रोमन क□□च ड□अरेबिक

३९□उन्हाळयात उत्तर भारतात वाहणाऱ्या उष्ण वाऱ्यांना काय म्हणतात□

अ□लू वारे ब□मान्सून वारे क□उन्हाळी वारे ड□वळीव वारे

४०□परतीच्या मान्सूनचा कालावधी कोणता असतो□

अ□मध्य जून ते सप्टेंबर ब□मध्य सप्टेंबर ते नाव्हेंबर क□डिसेंबर ते फेब्रुवारी ड□मार्च ते मध्य जून

४१□परतीच्या मान्सूनची सुरूवात कोणत्या प्रदेशातून होते□

अ□वायव्य भारत ब□उत्तर भारत क□ईशान्य भारत ड□पूर्व भारत

४२□एलनिनो हा सागरी प्रवाह कोणत्या प्रदेशाच्या किनाऱ्याजवळ निर्माण होतो□

अ□भारताचा पश्चिम किनारा ब□ऑस्ट्रेलियाचा पूर्व किनारा क□आफ्रिकेचा पूर्व किनारा ड□दक्षिण अमेरिकेचा पश्चिम किनारा□पेरूचा किनारा□

४३□कोपेनच्या हवामान विभागानुसार कोणत्या ठिकाणी उष्णकटीबंधीय आर्द्र हवामान आढळते□

अ□मध्य भारत ब□वायव्य भारत क□दक्षिण भारत ड□पश्चिम घाट

४४□सिंधू नदी अरबी समुद्रास कोणत्या ठिकाणी मिळते□

अ□कराची ब□सूरत क□भावनगर ड□यापैकी नाही

४५□हिमालयात उगम पावणारी प्रमुख पश्चिमवाहिनी नदी कोणती□

अ□गंगा ब□ब्रम्हपूत्रा क□सिंधू ड□तुंगभद्रा

४६□सतलज ही कोणत्या नदीची उपनदी आहे □

अ□सिंधू ब□गंगा क□कृष्णा ड□गोदावरी

४७□गंगा नदीचा उगम काठे होता□

अ□गंगोत्री ब□यमुनोत्री क□बद्रीनाथ ड□केदारनाथ

४८□कोणत्या दोन नद्यांच्या संयुक्त प्रवाहाला गंगा असे म्हणतात□

अ□अलकनंदा व भागिरथी ब□भागिरथी व तिस्ता क□अलकनंदा व यमुना ड□यमुना व तिस्ता

४९□गंगा यमुना नद्यांचा संगम कोठे होतो□

अ□वाराणशी ब□अलाहाबाद क□लखनौ ड□कानपूर

५०□ब्रम्हपूत्रा नदीला तिबेटमध्ये कोणत्या नांवाने ओळखतात□

अ□सांगपो ब□दिहांग क□दिसांग ड□दिनार

५१□आसाममध्ये ब्रम्हपुत्रा नदीला कोणत्या नावाने ओळखतात□

अ□दिनार ब□दिहांग क□दिसांग ड□त्सांगपो

५२□ब्रम्हपूत्रा नदीला बांग्लादेशात काय म्हणतात□

अ□मेघना ब□हुगळी क□ब्राम्ही ड□इंद्रायणी

५३□गोदावरी नदी बंगालच्या उपसागरास कोठे मिळते□

अ□राजमहेंद्री□आंध्रप्रदेश□ ब□विशाखापट्टणम क□श्रीहरीकोटा ड□यापैकी नाही

५४□भारतीय द्विपकल्पातील सर्वात लांब नदी कोणती□

अ□कृष्णा ब□कावेरी क□गोदावरी ड□तापी

५५□गोदावरी नदीवरील महाराष्ट्रातील मोठे धरण कोणते□

अ□धोम ब□कोयना क□जायकवाडी ड□भंडारदरा

५६□गोदावरी नदीचा उगम कोठे होतो□

अ□त्र्यंबकेश्वर ब□महाबळेश्वर क□भिमाशंकर ड□सातपुडा

५७□कृष्णा नदी बंगालच्या उपसागरास कोठे मिळते □

अ□मछलीपट्टणम□आंध्रप्रदेश□ ब□राजमहेंद्री क□विशाखापट्टणम ड□श्रीहरीकोटा

५८□कृष्णा नदी कोणकोणत्या राज्यातून वाहते□

अ□महाराष्ट्र□कर्नाटक□आंध्रप्रदेश ब□महाराष्ट्र□आंध्रप्रदेश क□महाराष्ट्र□कर्नाटक

ड□महाराष्ट्र कर्नाटक□तामिळाडू

५९□कोयना□वारणा□पंचगंगा□दूधगंगा या कोणत्या नदीच्या उपनद्या आहेत□

अ□कृष्णा ब□गोदावरी क□कावेरी ड□भिमा

६0□भारतीय द्विपकल्पातील पठारावरील प्रमुख पश्चिमवाहिनी नद्या कोणत्या□

अ□नर्मदा व तापी ब□कृष्णा व गोदावरी क□कावेरी व शरावती ड□भिमा व पेरीयार

६१□नर्मदा नदी सातपुडा पर्वतात काठे उगम पावते□

अ□पंचमढी ब□भोपाळ क□अमरकंटक ड□रामटेक

६२□नर्मदा नदी कोणत्या शहराजवळ अरबीसमुद्रास मिळते□

अ□भडोच ब□सुरत क□भावनागर ड□कराची

६३□कपीलधारा□धुवॉधार□सहस्त्रधारा□दुग्धधारा हे प्रेक्षणीय धवधवे कोणत्या नदीवर आहेत□

अ□तापी ब□नर्मदा क□गोदावरी ड□कृष्णा

६४□नर्मदा नदीवरील मोठा प्रकल्प कोणता□

अ□सरदार सरोवर पकल्प ब□शिवसागर प्रकल्प क□नाथसागर प्रकल्प ड□यशवंतसागर प्रकल्प

६५□तापी नदीचा उगम कोठे होतो□

अ□अमरकंटक ब□मुलताई क□बेतुल ड□जबलपूर

६६□नर्मदा नदीने कोणत्या दोन ठिकाणी खोल घळईची निर्मिती केली आहे□

अ□भेडाघाट ब□अमरकंटक क□पंचमढी ड□भोपाळ

६७□तापी नदी कोणत्या ठिकाणी अरबी समुद्रास मिळते□

अ□सुरत ब□कराची क□भडोच ड□भावनगर

६८□राजस्थान व थरच्या वाळवंटी प्रदेशातून वाहणारी एकमेव नदी कोणती □

अ□लुनी ब□साबरमती क□मही ड□घाघुट

६९□लुनी नदीचा उगम कोठे होतो□

अ□त्र्यंबकेश्वर ब□भिमाशंकर क□मूलताई ड□अन्नासागर□अजमेर जिल्हा□

७०□महानदीचा उगम कोठे होतो□

अ□त्र्यंबकेश्वर ब□महाबळेश्वर क□फारसीया□रायपूर जिल्हा□ ड□भिमाशंकर

७१□कावेरी नदीचा उगम कोठे होतो□

अ□कावेरी ब□ब्रम्हगिरी□कूर्ग पठार□ क□त्र्यंबकेश्वर ड□महाबळेश्वर

७२□शिवसमुद्रम धवधबा कोणत्या नदीवर आहे□

अ□कावेरी ब□कृष्णा क□शरावती ड□गोदावरी

७३□मेत्तूर धरण कोणत्या नदीवर आहे□

अ□कृष्णा ब□गोदावरी क□कावेरी ड□शरावती

७४□भूपृष्ठीय जलाचे सर्वात जास्त प्रमाण कोणत्या भागात आढळते □

अ□उत्तर भारत ब□भारतीय द्विपकल्प क□गुजरात□राजस्थान ड□मध्यप्रदेश□छत्तीसगड

७५□भारतात सर्वात कमी भूपृष्ठीय जल कोणत्या भागात आढळते□

अ□उत्तर भारत ब□गुजरात□राजस्थान क□मध्यप्रदेश□छत्तीसगढ ड□भारतातील द्विपकल्प

७६□भूपृष्ठीय व भूमीगत पाण्याचा सर्वात जास्त वापर कशासाठी होतो□

अ□शेती ब□उर्जा क□उद्योग ड□ग्रामीण व शहरी भाग

७७□भारतातील सर्वात लांब नदी कोणती□

अ□सिंधू ब□गंगा क□गोदावरी ड□कृष्णा

७८□हिमालयाच्या पायथ्याच्या भागात कोणती मृदा आढळते□

अ□भाबर ब□भंगर क□खंदर ड□दलदली

७९□काळया□रेगूर□जमिनीची निर्मिती कोणत्या □येतून झाली आहे□

अ□लाव्हारासाचे संचयन ब□विदारण क□धूलकणांचे संचयन ड□गाळाचे संचयन

८०□चहा□भात□नाचणी ही पीके कोणत्या जमिनीत घेतली जातात□

अ□काळी जमीन ब□गाळाची जमीन क□वाळवंटी जमीन ड□जांभी जमीन

८१□मृदा अवनतीचे प्रमुख कारण

अ□जमिनीची धूप ब□गुरेचराई क□पिकांचे उत्पादन ड□विटांसाठी वापर

८२□जमिनीची धूप थांबविण्याचा उत्तम उपाय कोणता□

अ□वृक्षारोपण ब□इमारती बांधणे क□रस्ते तयार करणे ड□उद्योगधंदे उभारणे

८३□ पर्यावरणाच्या समतोलासाठी किती टक्के भूभागावर जंगले असणे आवश्यक असते□

अ□३३ टक्के ब□२० टक्के क□१९ टक्के ड□१७ टक्के

८४□सदाहरित जंगलाचे प्रमाण भारतातील कोणत्या प्रदेशात जास्त आहे□

अ□हिमालयाचा पूर्व भाग ब□मध्यप्रदेश क□आंध्रप्रदेश ड□गुजरात

८५□विडया तयार करण्यासाठी कोणत्या झाडाच्या पानाचा उपयोग करतात□

अ□पळस ब□तुळस क□पिंपळ ड□तेंदू

८६□खुरटया वनस्पती व खजूर कोणत्या जंगलात आढळतात□

अ□पानझडी जंगले ब□सदाहरित जंगले क□पर्वतीय जंगले ड□शुष्क प्रदेशातील जंगले

८७□कोणत्या वनस्पतीपासून कात मिळतो□

अ□सिंकोना ब□खैर क□पळस ड□बाभूळ

८८□कातडी कमाविण्यासाठी कोणत्या झाडाच्या सालीचा उपयोग करतात□

अ□हिरडा व बाभूळ ब□जांभूळ व लिंब क□पळस व पिंपळ ड□साग व साल

८९□सुंगधी तेल मिळविण्यासाठी कोणत्या वृक्षाचा उपयोग होतो□

अ□चंदन ब□लिंब क□पिंपळ ड□बाभूळ

९०□दोरया□चटया तयार करण्यासाठी कोणत्या वनस्पतीचा उपयोग करतात□

अ□भेंडी□पळस□आंबाडी ब□बाभूळ व लिंब क□शिसव व साग ड□आंबा जांभूळ व पाईन

९१□क्विनाईन हे कोणत्या वृक्षापासून मिळते□

अ□पाईन ब□फर क□राजवूड ड□सिंकोना

९२□कोणत्या वृक्षापासून डींक मिळतो□

अ□आंबा ब□साग क□देवदार ड□बाभूळ व धावडा

९३□कोणत्या झाडाच्या पानांचा व सालीचा उपयोग औषध म्हणून केला जातो□

अ□तेंदू ब□शिसव क□चीर ड□कडुनिंब

९४□कोणत्या वनस्पतीपासून तंतू मिळतात□

अ□आंबाडी ब□देवदार क□साग ड□जांभूळ

९५□कोणत्या गवताचा उपयोग लगदा व कागद बनविण्यासाठी करतात□

अ□मारवेल ब□शेंडा क□पावटा ड□सवाई

९६□टोपल्या तयार करण्यासाठी कोणत्या वृक्षाचा उपयोग करतात□

अ□चिंचन ब□अंजन क□जांभूळ ड□बांबू

९७□कोणत्या जंगलात नारळ□पोफळी□माड□सुंदरी इ.वृक्ष वाढतात□

अ□शुष्क प्रदेशातील जंगले ब□पानझडी जंगले क□पर्वतीय जंगले ड□त्रिभूज प्रदेशातील जंगले

९८) 'पानगळ' हे कोणत्या जंगलाचे वैशिष्ट्य आहे?

अ□सदाहरित ब□शुष्क क□पानझडी ड□पर्वतीय

९९□भारतातील किती भाग जंगलाखाली आहे□

अ□१९ टक्के ब□२३ टक्के क□३0 टक्के ड□३३ टक्के

१00□सुंदरी जंगले कोणत्या प्रदेशात आढळतात□

अ□पठारी ब□त्रिभुज क□पर्वतीय ड□वाळवंटी

१०१□ झारखंड या राज्याची निर्मीती कोणत्या राज्याच्या विभाजनातून झालेली आहे□

अ□बिहार ब□प.बंगाल क□ओरिसा ड□मध्यप्रदेश

१०२) भारत व चीनच्या दरम्यान असलेल्या सिमारेषेस काय म्हणतात□

अ□डयूरांडरेषा ब□मॅकमोहनरेषा क□रॅडक्लीफरेषा ड□यापैकी नाही

१०३) झारखंड या राज्याची निर्मीती कोणत्या राज्याच्या विभाजनातून झालेली आहे□

अ□बिहार ब□प.बंगाल क□ओरिसा ड□मध्यप्रदेश

१०४) भारतातील एकूण घटक राज्यांची संख्या किती आहे □

अ□२९ ब□ ३५ क□३६ ड□३८

PART-C

लोहखनिज :-

– भारत हा लोहखनिज निर्यातक देश असून जगातील **२०%** साठे भारतात आढळतात.

– लोहखनिज उत्पादनात भारताचा **६ वा** क्रमांक लागतो.

– महाराष्ट्रात लोहखनिजचे साठे सिंधुदुर्ग, भंडारा चंद्रपूर, नागपूर या ठिकाणी आढळतात.

– लोहखनिज प्रामुख्याने टॅकोनाईट व जांभा खडकात आढळते.

– महाराष्ट्रात **२०%** उत्पादन होते.

– लोहखनिजचे साठे झारखंड,प.बंगाल, ओरिसा, महाराष्ट्र, आ. प्रदेश इ. राज्यात आढळतात .

– लोहाच्या प्रमाणानुसार लोहखनिजचे

मॅग्नेटाईट(७२%), **हेमेटाईट**(६०%), **सिडेराईट**(४८%) व **लिमोनाईट** (५०%) असे चार प्रकार पडतात.

– यापैकी भारतात **हेमेटाईट** या प्रकारचे साठे सर्वाधिक आहेत.

दगडी कोळसा :-

– दगडी कोळसा उत्पादनात भारत जगात **तिसऱ्या** क्रमांकावर आहे.

– भारतात झारखंड मध्ये सर्वात जास्त साठे आहेत.

– उत्पादनाच्या बाबतीत **चीनचा प्रथम** क्रमांक लागतो.

– कोळशातील कार्बनच्या प्रमाणानुसार दगडी कोळशाचे **अँथ्रासाईट**(९५% पर्यंत),
बिट्येमाईन(८५%-९०%),**लिग्नाइट**(६५%-७५%), **पीट**(५०%) पेक्षा कमी, असे चार प्रकार पडतात. **मँगनीज :-**

– मँगनीज उत्पादनात भारताचा दुसरा क्रमांक लागतो.

– भारतात ओरिसा, झारखंड, राजस्थान, महाराष्ट्र, छत्तीसगड येथे प्रमुख साठे आहेत.

– महाराष्ट्रात **४०%** साठे सापडतात त्यापैकी भंडारा , नागपूर व सिंधुदुर्ग जिल्ह्यात मोठे साठे आहेत.

खनिज तेल :-

– भारत खनिज तेलाचा आयातदार देश आहे.

– *खनिज* तेल उत्पादनात सौदी अरेबियाचा प्रथम क्रमांक लागतो.

– खनिज तेल मुख्यतः चुनखडक व वालुकाश्मत सापडतात.

– भारतातील सर्वात मोठा *खनिज तेलाचा* साठा**मुंबई हाय** येथे आहे.

– भारतातील पहिला तेलसाठा आसाममधील दिग्बोई.

– भारतात गुजरात, आसाम, राजस्थान,महाराष्ट्र या राज्यातही खनिज तेल उत्पादन होते.

पवन ऊर्जा

- भूपृष्ठावरील प्रवाहित हवेची ऊर्जा. भूपृष्ठावरील वाऱ्याच्या गतिज ऊर्जेला पवन ऊर्जा म्हणतात. पवन ऊर्जा म्हणजे वायू पासून मिळणारी ऊर्जा आहे. वायू एक नवीकरणीय ऊर्जा स्रोत आहे.
- पवन ऊर्जा तयार करण्यासाठी पवनचक्कीचा वापर केला जातो. ज्यामुळे वायूतील गतिशील ऊर्जा यांत्रिक ऊर्जेमध्ये रुपांतरीत होते.
- पवन ऊर्जा ही अक्षय्य ऊर्जा आहे आणि ती सहजासहजी उपलब्ध करून घेता येते. ही ऊर्जा अत्यंत सुरक्षित आणि किफायतशीर आहे. पवन ऊर्जेमुळे वायू प्रदूषण व जल प्रदूषण होत नाही.
- पवन ऊर्जेचा विकास काही पाश्चिमात्य देशांमध्ये मोठया प्रमाणात झालेला दिसून येतो. जर्मनी, अमेरिकेची संयुक्त संस्थाने, स्पेन, भारत, डेन्मार्क, चीन इत्यादी देशांत पवन ऊर्जेवर विद्युत् निर्मिती करण्यात येत आहे.

- भारतात तमिळनाडू, गुजरात, महाराष्ट्र, कर्नाटक, राजस्थान, मध्य प्रदेश, केरळ, पश्चिम बंगाल इत्यादी राज्यांत पवन ऊर्जा केंद्रे उभारण्यात आली आहेत. भारतात १९८५ मध्ये गुजरातमधील मांडवी येथे व्यापारी तत्त्वावर पवन ऊर्जा केंद्र उभारण्यात आले. हे आशिया खंडातील पहिले पवन ऊर्जा केंद्र आहे.
- जंगली आणि ग्रामीण भागामध्ये उभारणे आवश्यक आहे.यामुळे "ग्रामीण भागाचे औद्योगिकीकरण" होण्याचे प्रमाण वाढण्यास मदत होते आणि राहण्याची शक्यता कमी होऊ शकते.
- वायू स्थिर आणि मजबूत आहे आणि जमिनीवरील किनार्यावरील शेतात कमी हवामान प्रभाव आहे; परंतु बांधकाम आणि देखभाल खर्च खूपच जास्त आहेत.
- वारा हा एक अधूनमधून वाहणारा ऊर्जेचा स्त्रोत आहे, जो वीज बनवू शकत नाही किंवा मागणीनुसार विजेचे वितरण करता येऊ शकत नाही.

- **सौर ऊर्जा:**

- देशातील सर्वात मोठा सौर ऊर्जा प्रकल्प नव्या पालघर जिल्ह्यातील शहापूर येथे येऊ घातला असून भारतातील सॅरस सोलर इंक कंपनीच्या माध्यमातून अमेरिकी कंपनीचा देशात तब्बल चार वर्षांनंतर पुनप्र्रवेश होत आहे. १,६०० एकर जागेवरील या प्रकल्पात ५०० मेगाव्ॅाट सौर ऊर्जा निर्मिती करण्याचे लक्ष्य राखण्यात आले आहे.
- भविष्यात येथे सौर पट्ट्यांची निर्मिती तसेच तांत्रिक प्रशिक्षण संस्थाही साकारण्याचा मनोदय व्यक्त करण्यात आला आहे. या प्रकल्पासाठी महाराष्ट्र शासनाची अंतिम मान्यता प्रलंबित असून त्यानंतर येत्या अडीच वर्षांत प्रत्यक्ष वीज निर्मितीस सुरुवात होईल, अशी माहिती सॅरस सोलर इंकच्या संचालकांनी शुक्रवारी येथे दिली.
- जगातील आघाडीची व विविध ४१ देशांमध्ये अस्तित्व असणाऱ्या कॅनेडियन सोलर कंपनीने चार वर्षांपूर्वी या क्षेत्रात रस दाखविला होता; मात्र प्रत्यक्षात तसे घडू शकले नाही. अमेरिकेतीलच मॅकी रिसर्च कॅपिटलच्या सुमारे ६,५०० कोटी रुपयांच्या आर्थिक पाठबळावर पुन्हा एकदा प्रयत्न झाला आहे. याशिवाय महाराष्ट्रातील या प्रकल्पासाठी गायकेन लिमिटेडही तांत्रिक सहकार्य करणार आहे. त्याचबरोबर भारतातील जेएसके ग्रुप, नीलकांत सोलर एनर्जी व ग्रीनझोन फाऊंडेशन यांच्या पुढाकाराने सॅरस सोलर इंक ही कंपनी स्थापन करण्यात आली आहे. राज्याच्या परवानगीची प्रतीक्षा
- सॅरस सोलर इंकचे भारतातील प्रमुख अरुण अगरवाल यांनी सांगितले की, राज्य शासनाची याबाबतची अंतिम परवानगी मिळाल्यानंतर राज्याला सौर ऊर्जा पुरवण्याच्या देशाच्या पंतप्रधानांच्या आवाहनाला प्रतिसाद मिळेल. हा प्रकल्प विविध टप्प्यांमध्ये साकारला जाणार असून भिवंडी परिसरातील औद्योगिक क्षेत्र तसेच ठाणे व पालघर जिल्ह्यातील कृषी क्षेत्राला सौर ऊर्जा प्रदान करता येऊ शकेल, असा विश्वासही त्यांनी व्यक्त केला.
- महाराष्ट्राबरोबरच गुजरात, ओडिशा व झारखंड राज्यांमध्येही याच कंपनीच्या नेतृत्वाखाली सौर ऊर्जा वितरित करण्याचे कंपनीचे उद्दिष्टही त्यांनी सांगितले.